

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniæ Agrippinæ, 1714

Dubium III. An & quibus ex causis possit fieri divortium.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42682

frequentem copulam, commiffisse dolum, ob
 quem contractus manet rescindibilis secundum
 arbitrium Caji, aut saltem reducibilis ad æqua-
 litatem, uti habent Authores omnes commu-
 nitimè. Deinde etiamfi Claudia cum pura ig-
 norantia & bonâ fide processerit, tamen adhuc
 videntur urgere rationes allatæ pro Cajo: qui-
 bus addo hanc: nam hic contractus fuit merè
 lucrativus respectu Claudiæ, quæ ad nihil se re-
 ciprocè obligavit, adeoque reipsa fuit gratuita
 promiffio vel donatio illius summæ: hoc suppo-
 fito, communis & vera sententia est cum *Molina*,
Tom. Lug. De just. d. 22. n. 89. ejusmodi promiffio-
 nem vel donationem gratuitam vitari eti-
 am ex solo errore, etiamfi non fit circa substan-
 tiam, si error talis fit, ut sine eo non fieret pro-
 missio vel donatio, quia concedens non aliter
 videtur concedere, nisi stante veritate causæ,
 quæ apud se movetur ad concedendum, uti ait
Leg. supra, idem firmans in aliis exemplis. Hinc
 eodem puto standum pro Cajo: Quia tamen
 Cajo non poterit in foro externo probare illud
 fuisse unicum suum motivum dandi illud pre-
 cium, suadendum est, ut potiùs componat cum
 Claudiâ. Ita judicavi cum alio Doctore an. 1709.

DUBIUM III.

401.

An & quibus ex causis possit fieri divortium.

Resp. I. Et si Matrimonium consummatum
 inter Christianos nullo casu solvi possit,
 quoad vinculum, vivente utroque conjuge
 (vide *Sanch. & Perez d. 20. f. 9. & d. 55. f. 4.*) divor-
 tium tamen, seu potiùs separatio quoad tho-
 rum sequentibus casibus:

R

I. Si

201
 mor.
 Claudi
 a Crox
 VIII

» I. Si alter conjux moriatur; de quo si est cer-
 » tum, rursus nubere potest: quòd si interim al-
 » ter mortuus non sit, fama tamen & indicia suf-
 » ficientia habeantur, excusatur nubens, neque ex
 » dubio superveniente, an prior vivat, debent se-
 » parari, cum fortè non vivat, ideoque Matrimo-
 » nium sit validum.

» II. Si ex conjugibus infidelibus altero ad fi-
 » dem converso, alter maneat infidelis (saltem
 » nisi pacificè cohabitare velit, sine contumelia
 » Creatoris;) idque ex dispensatione divina in
 » favorem fidei, ut patet ex 1. Cor. 7. v. 15. Perez d. 26.
 » f. 4. &c. communiter.

» III. Si ante Matrimonii consummationem
 » (ad quam intra primum bimestre, quod ad de-
 » liberationem datur, non tenentur, nec cogi possunt
 » sunt sine injuria) alter intret Religionem, &
 » eaque profiteatur, Perez l. c. &c. communiter.

» IV. Si Papa ex alia justa causa dispenseret ante
 » consummationem, sicuti eum posse probabile
 » prior sententia affirmat, Navar. Bell. Perez d. 26. f. 7.

» Resp. II. Manente vinculo Matrimonii
 » citè fit divortium & separatio quoad thorum
 » & cohabitationem ad tempus vel in perpetuum
 » ob gravem & justam causam, qualis est:

» I. Alterius conjugis culpabile adulterium
 » (per quod hìc etiam intelligitur omnis species
 » luxuriæ, in qua caro cum alia dividitur, quod
 » est bestialitas, sodomia, etiam intra eundem
 » sexum, Bonac. q. 4. p. 5. n. 2. contra Fill. Sanch. Per-
 » d. 56. f. 1. & 2. ex Matth. 5. & ex Cap. Gaudemus & de
 » litteris, non tamen mollities vel pollutio, obscenitas
 » & tactus vel amplexus impudici, Bon. Sanch. Per-
 » rez ll. cc. licèt propter similia ad tempus potest
 » aliquando fieri separatio, ut nocens emer-

tunc enim innocens Religionem ingredi,
 sacros etiam Ordines suscipere potest, no-
 cens verò non nisi cum innocentis consensu.
 Excipitur tamen ab hoc casu, si uterque con-
 iux pariceps sit ejusdem criminis vel æqualis,
 Sanch. l. 10. d. 6. Bon. l. c. 2. Nisi innocens cõdonarit,
 quod aliqui eum fecisse censent, si eam post ad-
 alteri intellectũ rursus cognoverit, Bon. ex Con.
 How. Fill. Perez f. 3. ubi vide plures casus exceptos.

II. Sevitia mariti vel uxoris: ex qua si grave
 periculum comparti imminet, potest separa-
 tio peti à Judice; imò si mortem minetur vel
 venenum parat, potest divertere ante Judicis
 consensum. V. Bon. l. c. Laym. Perez f. 5.

III. Si conjux partem trahat in pecca-
 tum, v. g. sollicitet ad hæresin, veneficium, &c.
 tunc enim innocens potest se separare, imò te-
 netur, si periculum sit grave, Laym. l. 5. t. 10. p. 3.
 ap. 7. n. 16.

IV. Morbus contagiosus, v. g. lepra. Quòd si
 tamen sine gravi detrimento possit cohabita-
 re, ad id tenetur, aut saltem ad habitare & mi-
 nistrare, nisi alter remittat.

V. Hæresis vel apostasia superveniens Matri-
 monio. Quo casu, si separatio facta sit judicio
 Ecclesiæ, non tenetur conjugem conversum re-
 cipere, saltem ex justitia: nam ex charitate ali-
 quando tenetur, ut si sit periculum inconti-
 nentis, Bonac. Layman l. c. Perez d. 57. f. 1.

VI. Mutuus consensus. Ex quo licitè se se-
 parant vel thoro, sive ad tempus, sive in perpe-
 tuum, ob finem spiritualem; vel etiam habi-
 tatione. Quod tamen non solet permitti, nisi
 uterque ingrediatur Religionem, vel uxore ad
 Religionem transeunte (aut, si vetula sit, id est

R 2

Lexa

Ex lib.
 201
 G. mor.
 I. laudii
 a Crox
 VIII

sexagenaria, Azor. Sc. vel saltem quinquage-
 naria Sanch. Bon. Barbof. Dia. p. 3. t. 4. R. 73. manen-
 te in sæculo, in voto continentia) maritus su-
 scipiat sacros Ordines. Porro apud quem, &
 cuius expensis, facto divortio liberi sint edu-
 candi, v. Lay. l. c. Sanch. Perez d. 58. & 59. Bon. q. 7.
 p. 5. n. 11.

Quæres. An uxor teneatur sequi virum ad
 cohabitationem.

Resp. Teneri, quia vir est caput familiae &
 uxoris. Excipiuntur tamen sequentes Casus:

I. Si ex sequela timeatur grave onus vel pe-
 riculum, v. g. vitæ, pudicitia vel salutis: vel
 uxor à viro peregre non alatur.

II. Si vir post Matrimonium factus sit va-
 gus, nec facile sit sequi: Secus tamen, si ante
 fuit vagus, idque ipsa scivit.

III. Si in contractu Matrimonii additum
 fuit pactum de non mutando domicilio, &
 nulla gravis necessitas urgeat.

A D D E N D A.

402. Quæst. 61. Quid præterea sit notandum circa vin-
 culum & indissolubilitatem Matrimonii. Re. S. I.
 Matrimonii inter fideles consummati vincu-
 lum esse indissolubile, de fide est contra heretico-
 cos, uti constat ex Florent. & Trid. relatis n. 11.
 valentque ista etiam contra Græcos aliquos, ut
 teste Arcudio l. 7. c. 6. adhuc sustinent Matrimo-
 nium esse solubile in casu adulterii. Et saltem
 viro licitum esse etiam quoad vinculum dimitti-
 tere uxorem adulteram, putat Arcud. c. 9. docu-
 se etiam S. Ambros. Caj. Cathar. Eandem dissolu-
 tionem Matrimonii quoad vinculum conce-
 ditur, quia

aliquando Jus civile, etiam in pluribus casibus,
 quam adulterii, uti refert *Arcud.* c. 18. sed ista
 tunc defendi non possunt post definitionem
 Conciliorum, quæ retuli n. 12. & probatur ex
 Scriptura, quia Christus *Matth.* 5. & 19. *Marci*
11. Luc. 16. præcipit indissolubilitatem, quod
 præceptum sic interpretatur Apostolus ad *Rom.*
7. *Que sub viro est mulier, vivente viro alligata est legi:*
ut ad Corinth. 7. *Is autem, qui Matrimonio juncti*
us, præcipio, non ego, sed Dominus uxorem à viro non
abdicare, quod si discesserit, manere innuptam, aut viro
non reconciliari; & vir uxorem non dimittat: ergo cum
Dominus præcipiat mulierem discedentem ex
quacunque causa, si non reconcilietur, manere
innuptam, manifestum est, voluntate viri non
*posse solvi vinculum, uti pluribus ostendit *Arcud.**
c. 10. si enim solvi posset, nemo dicit præcep-
tum divinum esse, ut tum maneat innupta, sed
sicut vir, ita uxor posset soluto Matrimonio
alium ducere, in hoc enim sunt pares vir & uxor,
*ut ostendit *Arcud.* c. 20. Et ita Scripturas illas*
intelligunt SS. PP. etiam Græci, quos diligentif-
*simè expendit *Arcud.* à c. 11. usque ad 27. sic*
*etiam *S. Aug.* 1. 2. de adult. conjug. c. 4. Nullius vi-*
ri posterioris mulier uxor esse incipit, nisi prioris esse de-
cesserit, esse autem desinet uxor prioris, si moriatur vir ejus,
*non à fornicetur. Rationem dant *Conc. Florent.* &*
*22. cum *Arcud.* c. 15. quia secundùm Apostolum*
*ad *Ephes.* 5. v. 32. Sacramentum hoc magnum est,*
quod aem dico, in Christo & Ecclesia, idest, Sacra-
mentum Matrimonii consummatum ideo
magnum est, quia est signum conjunctionis
Christi cum Ecclesia; ergo sicuti conjunctio
Christi cum Ecclesia est perpetua & indissolubi-
lis, quia tota Ecclesia simul nunquam peccat,

E. I.

201

G. mor.

H. auditi

a Croix

S. VIII

C. I.

ita etiam conjunctio Matrimonii consummatus est perpetua & indissolubilis.

Obj. Christus *Matth.* 5. & 19. præcipit uxorem non dimitti, nisi ob fornicationem, quæ exceptione videtur dicere, quod ob fornicationem uxoris viro licitum sit hanc etiam à vinculo dimittere. R. n. aff. primis enim verbis significat dimissionem à toro, uti constat ex verbis *Florentini* n. 12. relatis: Et quando dicit, qui dimiserit, intellige in perpetuum quoad torum, non nisi ob fornicationem, mœchatur, idest, facit mœchari, quia est causa mœchationis in uxore, secundum illud *Matth.* 5. v. 32. *Qui dimiserit suam, exceptâ fornicationis causâ, facit eam mœchari, & qui enim ipsa sit de se fornicaria, dimittens non est causa fornicationum, idèoque non solet concedi divortium perpetuum, nisi ob fornicationem, ob alias causas verò conceditur ad tempus. Itaque sensus Christi est: qui in perpetuum dimiserit uxorem quoad torum extrâ casum fornicationis, & qui eâ sic dimissâ aliam duxerit, mœchatur, & quidem dupliciter, imprimis quia in perpetuum dimittendo quoad torum est causa mœchationis in uxore dimissa, deinde quia ipse necdum soluto Matrimonii vinculo ducens aliam, ipsemet in se mœchatur. Vide *Arcud.* c. 18. & 19.*

Inft. 1. Pharisei interrogabant Christum de dimissione quoad vinculum, ergo Christus cessari debet etiam de illa respondisse. R. De illa tantum, n. de illa & etiam altera quoad torum, plus enim respondit, quàm interrogarint, & dixit, licere quoad torum dimittere propter fornicationem, & tamen sine adulterio non licet dimittere quoad vinculum. Vide *Arcud.* c. 19.

Inst. 2. Jus canonicum dicit, uxorem adulteram non posse ducere alium: è contrà virum posse ducere, quamcunque volet. R. Sensus est, virum posse mortuâ uxore, ubi è contrà uxor adultera nequidem viro defuncto potest alium ducere saltem in locis, in quibus lex illa usu recepta est. Plures objectiones videri possunt soluta apud *Arcud.* c. 16. & 19.

§. 2. *Mag. S. Bonav. Rich.* & alii putant, nequidem olim Judæis fuisse licitum repudium uxoris quoad vinculum, sed tantum permissum, ut impune fieret ad evitandum gravius malum, uti Christus *Muth.* 19. v. 8. innuit, propter duritiam cordis eorum. Sed *S. Th. Scor. Mald. Abb. Bald. Sanch.* 1. 5. d. 14. *Tiraq.* De primog. q. 66. nu. 25. *Mastr.* num. 55. aliique cum *Pagut.* tom. 8. conf. 93. probabilius dicunt, virum licitè ex causis potuisse dimittere uxorem quoad vinculum, quamvis uxor non posset dimittere virum, sed tantum dimitti, & tunc poterat uterque alteri copulari, nam Scriptura, præsertim *Deuter.* 24. positivè approbat id à viro fieri: quòd autem dicatur id permissum à Deo propter duritiam cordis eorum, nimirum ut uxores suas occiderent, non sequitur, non esse permissum licitè fieri. Neque hoc carebat ratione, nam significabat Christum repudiatam synagogam, & loco ejus insolubiliter respondendum suæ Ecclesiæ.

§. 3. *S. Th.* in suppl. q. 67. a. 1. in O. *Sor. Vasq.* 404.

Bellarmin. *Hurt. Pont. Castrop. Dicast. Avers.* q. 2. aliique apud *Perez* d. 20. f. 2. dicunt indissolubilitatem omnis Matrimonii oriri ex Jure nature, adeoque Matrimonia infidelium etiam per naturam esse indissolubilia, quia de Jure natura

turæ non est licitus concubitus vagus, cum id repugnet honestæ successioni & educationi proli, ergo de Jure naturæ non est licita solutio Matrimonii, ex hoc enim sequeretur licere concubitus vagum. E contra *Perez* alique dicunt oriri ex institutione divina, ideóque docent *Sanch.* l. 2. d. 13. *Cón. Laym.* & alii, Matrimonium infidelium spectato Jure naturæ non esse indissolubile, maxime cum Deus in antiqua lege dispensárit in eo, permittens libellum repudi, quod tamen non amplius licitum est, nequidem Judæis, quia lex vetus hoc tempore cessavit, multò minus gentilibus, cum quibus Deus nunquam dispensavit. Ratio autem dicendi non esse indissolubile Jure naturæ est hæc, quia nihil tam naturale est, quam eo genere quodque dissolvere, quo colligatum est, Reg. 35. ff. De Reg. Jur. ergo manebit intrinsecè solubile per mutuum consensum. Quod autem solutio quandoque repugnet fini Matrimonii & bono proli, tantum probat non esse solubile per accidens & ratione adjuncti incommodi, quod sapissime abesse potest, si nempe, conjuges sint steriles, vel proli sit provisum. Hinc *Lopez* alique plures apud *Sanch.* n. 7. dicunt indissolubilitatem omnem oriri à ratione Sacramenti inter solos baptizatos initi, ideóque Matrimonia infidelium esse omnino solubilia. *Glossa* alique *Canonistæ* apud eundem *Sanch.* dicunt oriri ex Jure ecclesiastico tantum, cui cum non subdantur nisi soli fideles, sola horum Matrimonia erunt insolubilia. Denique *Stalen.* p. 2. c. 8. *Mastr.* n. 59. *Herinx,* *Spor.* n. 250. dicunt indissolubilitatem Matrimonii fundari quidem in Jure naturæ, quod vagos concubitus excludit, attamen omnimodam

modam indissolubilitatem Matrimonii consummati haberi Jure divino ex ratione Sacramenti in nova lege, quia Deus per illud significari voluit indissolubilitatem unionis Verbi cum humanitate, unde quia per Matrimonium tantum significari voluit unionem Christi cum anima per gratiam, hinc Matrimonium tantum manet quibusdam casibus solubile, uti ratio gratiæ manet per peccatum solubilis. Hæc omnes sententiæ videntur probabiles sed ultima probabilior.

§. 4. Certum videtur, quod legitimum Matrimonium inter fideles dici debeat absolute indissolubile, quia dissolvi non potest mutuo consensu contrahentium, juri enim illi resignante consentiendo in Matrimonium, quod ex natura sua exigebat perpetuam vitæ societatem. Deinde nec dissolvi potest autoritate Principis gentilis, cui Deus nullibi eam potestatem dedit. Nec autoritate Ecclesiæ, cui infideles subditi non sunt; imò si Judæi nunc inirent Matrimonium cum intentione dissolvendi ex causis, ob quas Deus olim concesserat dissolvi, tale Matrimonium foret irritum, quia nunc cessavit eorum lex, & eorum Matrimonia debent esse indissolubilia, sicuti Jure naturæ, vel divino talia sunt apud omnes alios infideles, *Sanch. l. 1. o. d. 1. Tit. l. 7. c. 50. Avers. q. 3. f. 4. Pignat. n. 23.* Ideoque addunt *Sot. Nav. Suar. Sanch l. 7. d. 7. n. 6.* Alique cum *Avers. q. 9. f. 1.* contra *Henriq.* nequidem respectu Judæorum vigere amplius legem veterem quoad impedimenta Juris positivi dicunt.

§. 5. Si unus infidelium conjugum ad veram fidem convertatur, Matrimonium non dissolvitur

tur præcisè per Baptismum conversi, nec per Pa-
 pam dissolvi potest, uti probabilius tenent Au-
 thores cum *Krim. n. 750.* contra *Nap. & Sanchez.*
 Attamen ex Cap. *Quanto*, & Cap. *Gaudemus*, De
 divortiiis, scimus tribus casibus posse, quamvis
 sit consummatum, dissolvi etiam quoad vincu-
 lum; ita volente aut dispensante Deo, 1. si rema-
 nens infidelis ideo nolit cohabitare converso,
 quia conversus est, nam *Apostolus 1. ad Corinth.*
7. v. 15. dicit. *Si infidelis discedit, discedat*: unde si
 ex alia causa discederet, v. g. quia conversus an-
 te vel post conversionem commisisset adulte-
 rium, non ideo solvi posset vinculum. 2. Si infi-
 delis velit quidem cohabitare, sed non sine inju-
 ria Creatoris, quia nempe blasphematur Christum,
 spernit fidem, verum Dei cultum impedit, per-
 git usurpare superstitiones infidelitatis, &c. 3. Si
 ex ejus contubernio immineat periculum per-
 versionis, quia vel tentat conversum iterum
 pervertere, vel saltem ad peccatum mortale in-
 duceret, in his casibus potest conversus aliud Ma-
 trimonium inire, etiam non expectatâ sententiâ
 Judicis, *Perez d. 36. f. 6. n. 5.* Et hoc inito dis-
 solvitur prius Matrimonium, ideoque potest
 tum etiam infidelis inire aliud Matrimonium,
 uti habet communis cum *Avers. q. 2. f. 5. §. Dum*,
 contra *S. Th. & alios.* E contra, quamdiu con-
 versus non inivit aliud Matrimonium, infide-
 lis invalidè inivit aliud, quia tantùm conceditur,
 ut per aliud Matrimonium conversi solvatur
 prius Matrimonium. Notat etiam *Pign. t. 8. conf.*
100. quamvis viro converso mulier velit in in-
 fidelitate permanere, ei restituendam esse do-
 tem, cujus saltem fructus debent esse ad ejus re-
 stitucionem.

§. 6. Additur Cap. *Quanto*, supra: si post vi-
rum infidelem conversum convertatur etiam
uxor, quod vir, si necdum aliam duxerit, tenea-
tur hanc recipere, & dicit *Gl. litt. F.* videri tunc
esse novum Matrimonium. Itaque si ambo con-
juges infideles convertantur, & baptizentur,
neutri licitum est ab altero discedere, sed Matri-
monium eorum per Baptisum fit ratum, &
post consummationem post Baptisum factam
etiam fit indissolubile, non aliter, ac Matri-
monium fidelium, voluntque *S. Th. Palud. Covarr.
Bellarm. Laym. Valent. Tamm. Sanch. l. 2. d. 9. Gob. tr.
10. n. 390. Avers. q. 1. f. 6.* & alii plurimi, quod
etiam transeat in Sacramentum, quia tum inci-
pit significare indissolubilem unionem Christi
cum Ecclesia, ergo hoc habet ratione Sacramen-
ti, propter quod est absoluta insolubilitas. Sed
contradicunt *Vasq. Præpos. Dicast. Herinx d. 2. q. 2.
n. 10. Mast. n. 17. Pont. l. 1. c. 9. n. 3.* quia omnia
Sacramenta, præter Eucharistiam, consistunt
in actione transeunte, hinc ratio Sacramenti in
Matrimonio consistit in primo fieri intrinseco
contractus, quod tum amplius non est, nisi me-
re habitualiter. Et quamvis *Ledesm. Durand. Ca-
pitol. Henriq. Bellarm. Rebell. Platel. n. 1085.* dicant
tamen saltem fieri Sacramentum, si post Baptis-
mum coram Parocho & testibus renovent con-
tractum, quia tum ponitur contractus matrimo-
nialis inter fideles, tamen adhuc contradicunt
Mastr. Castrop. Pont. n. 9. Krim. n. 354. cum enim
corpora sint antea tradita, nec possint iterum
tradere, quod suum non est, non ponitur nova
materia vel forma contractus, sed tantum ver-
botenus renovatur antiqua voluntas, ergo vi-
detur non poni jam posse Sacramentum, quam-
vis

Handwritten text on the flyleaf, including:
- Roman numerals: I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII
- The word "mor." (morale)
- The name "Laudii" (Laudii)
- The name "Croix" (Croix)
- The Roman numeral "VIII" (VIII)

vis Ecclesia primum contractum ita ratificatum habeat veluti absolutè indissolubilem, rationem autem indissolubilitatis non esse præcisè ex ratione Sacramenti, patet, quia Matrimonium solummodo ratum est Sacramentum, & tamen est absolutè solubile.

408. §. 7. Ut constet de infidelis obstinatione, moneri debet & interrogari, an velit converti: Pont. tamen l. 9. c. 4. *Avers.* q. 2. f. 5. *Pignat.* n. 24. dicunt *Pium V.* & *Gregorium XIII.* declarasse, si conversus in his partibus habeat conjugem infidelem in loco remotissimo, unde non possit resciri ejus voluntas, conversum validè contrahere cum alio, quia infidelis præsumitur non velle converti, aut non cohabitare sine contumelia Creatoris vel scandalo: ut tamen licitè fiat, *Gregorius* insinuat requiri dispensationem pontificiam. Videri potest *Pignat.* etiam tom. 4. consult. 189. à n. 7.

409. §. 8. Si infidelis nolens converti vellet pacificè sine contumelia Creatoris & periculo peccati remanere cum converso, *S. Th. S. Bonav. Dur. Nav. Tol. Rebel. Pont.* aliique multi dicunt, conversum non posse recedere aut dissolvere vinculum, quia *Apostolus* 1. ad Corinth. 7. v. 12. dicit: *si quis frater uxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam: & si qua mulier &c.* & idem videtur colligi ex *Cap. Gaudemus*, cum nulla adsit ex causis, ob quas dicitur solvi posse vinculum. Contradicunt probabiliter *Sanch. Cón. Dian.* & alii cum *Avers.* q. 2. f. 5. nam *Apostolus* præmittit, *ceteris ego dico, non Dominus &c.* itaque pro eo tempore Apostolicum consilium erat, ut permanerent, propter spem conversionis, nunc autem videtur consuetudine,

que vim legis habet, esse inductum, ut ob periculum perversionis, quod communiter remanet, non liceat simul manere, sed possit conversus recedens aliud Matrimonium inire.

§. 9. Si infidelis conversus in sciâ uxore proficitur in Religione, putant *Led. Henriq. Sanch.* 410. l. 7. d. 76. n. 9. professionem fore validam, quia sicut Matrimonium fidelium ratum solvitur per professionem, ita videtur solvi Matrimonium quamvis consummatum infidelium, cum sit magis solubile, quàm ratum fidelium. Contra dicunt *Abul. Cón. Hurt. Perez, Pont. l. 7. c. 48. n. 19. Pignat. tom. 8. conf. 77.* nam de privilegio Caroli respectu Matrimonii consummati infidelium nihil scitur ex Scriptura vel traditione.

§. 10. Matrimonia hæreticorum vel sunt nulla, vel sunt omnino indissolubilia, non aliter 411. ac Catholicorum, quia omne Matrimonium baptizatorum, per se loquendo, est Sacramentum & indissolubile: Hæretici enim illi contrahentes, aut saltem unus illorum, vel expresse intendit non contrahere, nisi civiliter tantum & dissolubiliter, quod vix censei debet, tùmque tales contractus non sunt Matrimonium, quia deest consensus requisitus ad substantiam Matrimonii: vel generaliter & per intentionem prævalentem intendunt contrahere, sicut fideles contrahunt in vera Ecclesia, & sicut Christus inquit, quod ordinariè præsumi debet, quamvis per errorem privatum, nolint contrahere, sicut contrahitur in Romana Ecclesia, ideòque volunt rationem Sacramenti vel indissolubilitatis, tùmque talia Matrimonia sunt valida & vera Sacramenta, ac omnino indissolubilia, uti dictum est l. 6. p. 1. à n. 69. attamen potest inten-

tio

Handwritten text on the book's spine, including the number '201' and the words 'mor.', 'audi', 'Crox', and 'VIII'.

tio prævalens contrahentium ita restringi, ut nolint contrahere, nisi dissolubiliter, & tum Matrimonium est nullum, uti dixi hîc à n. 252.

412. §. 11. Matrimonium inter fideles ratum dissolvi non potest mutuo consensu, uti certum est: Nec per impotentiam supervenientem, uti dicitur n. 801. Nec per susceptionem Ordinis sacri, uti expressè declarat *Joannes XXII. Extrav. Antiquæ, De voto. Attamen ex privilegio Christi dissolvi potest per professionem religiosam, secundùm declarationem Trident. sessi. 24. De Matr. Can. 6. uti etiam ex declarationibus plurimum Pontificum ostendit Sanch. l. 2. d. 18. n. 3. ita ut per professionem, etiam post 20. annos prima post Matrimonium ratum, ab uno factam cesset omnino vinculum Matrimonii in utroque, possitque alter in sæculo remanens contrahere cum alio. Putantque Sor. & alii positâ professione Matrimonia illa dissolvi à Deo ipso: Vide *Bellarm. tom. 2. De Monachis l. 2. c. 38. & Aversam q. 2. f. 6. Valentque dicta etiam rescripta professionis in ordine Melitensi, Sperel. decal. 21. n. 45.**

413. §. 12. Quamvis *Gregorius XIII. in Bulla, Afficiente Domino*, innuat, vota simplicia in Societate **JESU** habere eandem vim, quam habet religiosa professio in aliis Regularibus, tamen non intelligit quoad omnia, cum non dent talem indissolubilitatem, sed tantùm in ordine ad constituendum Religiosum, & vim dirimendi Matrimonium, uti n. 579. dicitur, hinc quia vota illa non dissolvunt Matrimonium ratum, quidquid contradicat *De Justis l. 2. c. 14. n. 106.* si quis in Matrimonio rato constitutus admitteretur, ne uxori fieret injuria, deberet ipsi per-

mitti, ut post primum annum Novitiatus ederet professionem, & sic dissolveretur Matrimonium.

§. 13. Quamvis indissolubilitas Matrimonii etiam tantum rati sit de Jure divino, tamen docent 60. gravissimi Authores cum *Sanch.* d. 14. n. 2. *Avers.* q. 2. f. 6. *De Luca.* De Matrim. d. 9. & ad *Trid.* d. 27. n. 16. *Arcud.* l. 7. c. 16. *Gob.* tr. 10. n. 691. *Carden.* in 1. crisi, d. 19. n. 157. *Spor.* n. 152. *Mystr.* n. 62. contra *Scor.* S. *Bonav.* *Covarr.* *Tomacorn.* *Guet.* *Castrop.* *Pont.* quod Matrimonium ratum, si adsit justa causa, possit ex concessione divina quoad vinculum dissolvi per dispensationem Pontificiam, leguntur enim sanctissimi Pontifices decem sic dispensasse, teste *Piquet.* t. 1. conf. 148. ubi etiam refert sic declarasse sacras Congreg., cum enim possint dispensare in professione religiosa, per quam dirimitur Matrimonium ratum, cur non possint in Matrimonio ipso? imò *Baunius* putat, nisi Pontifex id prohibuisset, posse etiam Episcopum dispensare in tali Matrimonio, quia secundum ipsum & alios multos, quod Pontifex potest in Ecclesia tota, potest, per se loquendo, Episcopus in sua diocesi, exceptis definitionibus circa fidem & mores, quam sententiam *Mendo* diff. 12. q. 1. dicit esse probabilem, sed id communiter non admittunt alii. Quod autem Pontificem amaret, videri potest quaestio illa in utramque partem fuse disputata apud *Krim.* à n. 1611. qui n. 1649. concludit, spectatâ praxi Pontificum id posse: & *De Luca* d. 7. putat causam sufficientem esse, si alio Matrimonio inito & consummato inter personas illustres sequeretur iniquitas & scandalum, si staretur altero Matrimonio

niorato. Alias causas affert disc. 9. Imò docet De Justis apud Krim. n. 2184. sufficere pro dissolvendo Matrimonio rato, quòd in tenera ætate contraxerint, cùm facillè potuerint decipi, & nunc incipiant sibi displicere; sed merità contradicunt alii. Qui autem dicunt licitè contrahi aliud Matrimonium ex vi talis dispensationis in primo, debent, propter dicta à n. 38. consequenter dicere, per istas dispensationes & declarationes factam esse sufficientem certitudinem practicam talis sententiæ.

Obji. Christus *Matth.* 19. prohibet Matrimonium dissolvi, nam dicit, quod Deus conjunxit, homo non separet: & quòd loquatur de Matrimonio etiam rato tantùm, probatur, nam loquitur de Matrimonio, quale fuit inter Adam & Evam, *Genes.* 2. sed hoc fuit tantùm ratum, nam prius post peccatum c. 4. cognovit Evam, ergo. R. Prohibet dissolvi auctoritate humanâ, c. divinâ, n. hanc enim Deus concessit Ecclesiæ, ut constat à posteriori, cùm Ecclesia sæpe fecerit. An autem Matrimonium ratum dissolvi possit per Judicem, propter adulterium cum alieno, dicitur n. 429.

Inst. Matrimonium consummatum dissolvi non potest, secundum dicta n. 402. ergo nec ratum, nam non differunt essentialiter. R. differunt essentialiter in ratione significationis, nam secundum dicta n. 402. consummatum significat conjunctionem Christi cum Ecclesia, item conjunctionem Verbi cum humanitate, quæ conjunctiones perpetuæ sunt & indissolubiles: è contra ratum significat conjunctionem Christi cum anima justæ, quæ solubilis est per peccatum mortale. vide *Arcud.* supra.

§. 14. Positâ dispensatione Pontificis circa 415.
Matrimonium ratum, dicendum est, quòd vi-

illius dispensationis possint conjuges recedere ab illo Matrimonio rato, & validè atque licitè transire ad alias nuptias, quia contrahentes tantum se obligant, quantum possunt, ad non resiliendum à contractu, qui est ex natura sua & ex parte contrahentium indissolubilis, non cedunt autem jure suo ad dissolutionem, quæ est ab extrinseco, v. g. per professionem religiosam, aut per dispensationem Pontificiam, voluntatem habendi talem indissolubilitatem in Matrimonio rato esset vel contra voluntatem Christi volentis, ut dissolvi possit per professionem religiosam, vel contra praxin Ecclesiæ etiam dispensantis in ejus vinculo dissolvendo, ergo positâ dispensatione Pontificiâ licitè ineunt aliud Matrimonium, *Carden. n. 171.* Itaque in eo casu, quo quis Matrimonio rato per dispensationem Pontificiam dissoluto iniret & consummaret secundum Matrimonium, primum Matrimonium maneret tantum speculativè probabiliter validum, quia non est probabile, quòd ambo Matrimonia simul maneant valida quoad praxin, ob impassibilitatem duplicis Matrimonii validi, ergo secundum Matrimonium quoad praxin evadit certò validum & indissolubile, *Carden. n. 177.*

§. 15. Quamvis Matrimonium consummatum in veteri lege fuerit aliquando dissolutum per dispensationem divinam, uti docent *S. Th. 2. 2. q. 1. c. 1. M. S. Anton.* alique plurimi cum *Avers. q. 2. c. 1. contra Magistrum, S. Bonav. & alios*, tamen tunc in nova lege semel consummatum inter fideles nec per professionem religiosam, nec per
Tm. VIII. § dispens

dispensationem Pontificiam dissolvi potest, quia mens contrahentium, secundum Christi institutionem erat, ut si fuerit consummata, absolute nullo modo dissolvatur, qualem intentionem non habent, quamdiu manet ratum tantum & non consummatum, *Carden.* à n. 165. In rarissimo tamen casu, quo inter vivos, sexus unius è conjugibus mutaretur, desineret Matrimonium etiam consummatum, quia constat non esse nisi inter marem & feminam.

417. §. 16. Cum Matrimonio necessario conveniat indissolubilitas vinculi, putat *Carden.* in 1. *crifid.* 19. nullum Matrimonium posse esse mere probabile quoad praxin, sed omnia esse vel certe valida, vel certe invalida, quia indissolubilitas Matrimonii etiam solummodo rati de se postulat, ut conjuges contracturi suam libertatem obligent ad illud perpetuo retinendum, quantum possunt, & reipsa sic se obligant etiam, quando contrahunt juxta opinionem tantum probabilem de valore Matrimonii aut dispensationis, etiam in casu, quo ignorarunt probabilitatem nullitatis, de qua postea incidit dubium, adeoque se obligant ad cedendum omni jure, quod qualiscunque probabilitas daret in ordinem ad deferendum tale Matrimonium, ergo sic contractum secundum opinionem probabilem aut de quo postmodum speculative probabiler putatur, quod sit invalidum, revera debet in praxi censei certo validum. Hinc quamvis multi cum *Sperello* *decif.* 95. n. 25. putent standum esse opinione communi, etiam quando agitur de favore Matrimonii sustinendi, tamen plures cum *Sanch.* l. 1. d. 18. probabilius dicunt præferendam opinionem etiam minus communem standam pro valore.

§. 17. Morte dissolvitur Matrimonium etiam consummatum, unde si unus conjugum ante mortuus resurgeret, non amplius essent conjuges, & si esse vellent, de novo foret contrahendum, S. Th. ex 1. ad Corinth. 7. v. 39. Si dormierit vir ejus, liberata est à lege viri. Idem docent Theologi communissimè cum Gob. tr. 10. num. 60 & ratio à priori est, quia mens contrahentium fuit obligare se, usquedum alteruter moreretur, nec extendebatur ad casum miraculosum, qui probabiliter prævideri non poterat.

Quid dicendum sit, si contrahentes intendunt Matrimonium indissolubile, & expressè solent Sacramentum, dixi l. 6. p. 1. à n. 72. An autem ratio Sacramenti sit reipsa separabilis à ratione contractus matrimonialis inter fideles, dicitur hic à n. 275.

§. 62. Quid notandum sit circa tempus bimestris, qui conceditur conjugatis. R. §. 1. Cap. Ex publico, De concub. conjug. conceduntur duo menses conjugibus ante consummatum Matrimonium pro deliberatione, an velint Religionem ingredi. Hoc tamen non obstante uterque primo illo bimestri licitè petit debitum, quod alter etiam licitè negat, si velit uti jure sibi concessio. Inteligitur autem bimestre ante ingressum in Novitiatum. Quòd si ultra bimestre maneant sine consummatione Matrimonii, manent liberi ad ingressum, etiam si illicitè negassent sibi debitum, Sanchez Laym. Gob. tr. 10. n. 689. Si autem alteruter ingrediatur, alter expectare debet professionem alterius, antequam contrahat cum alio, & secutà professione Matrimonium ratum planè dissolvitur, uti dictum est

S 2

§. 2.

201
mor.
audi
Crox
VIII

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

420. §. 2. *Navarr. Angel. Cón. Hurtad. Laym. Casp. Perez, Spor. n. 252.* probabiliter dicunt privilegium illud concedi tantum conjugii, qui cogitat vel deliberat de statu religioso, ideoque si nollet ingredi, putant teneri reddere debitum, quia Canones tantum permittunt cogitanti ingredi, & in favorem Religionis: sed valde probabiliter contradicunt *S. Th. S. Bonav. Sanch. l. 2. d. 24. q. 5. Pont. Dian. Tambur. Avers. q. 21. f. 6. Burgh. cent. 1. cas. 17.* quia quamvis de facto nil cogitet de Religione, posset interea mens illa incidere, & nunc utitur tempore sibi concessio; electio autem status religiosi conceditur Cap. Ex publico, non tantum pro illo bimestri, sed etiam post illud, quamdiu Matrimonium non est consummatum, *Cón. Krim. n. 463.*

421. §. 3. Si vir ante evolutum bimestre vi obtineat copulam, graviter peccat, non contra castitatem, sed justitiam. Putant autem *S. Anton. Sa. & alii uxorem tum non posse ingredi Religionem*, nam lus ideo permittit post Matrimonium ratum, quia hoc dissolvetur per professionem, sicque poterit vir ducere aliam, hoc autem jam fieri non poterit, quia secundum dictum *n. 282. & n. 402.* Matrimonium consummatum est, & factum omnino indissolubile. *Abb. Sil. Palud. Arm. Laym. Spor. n. 252.* & alii probabiliter dicunt posse profiteri in Religione inter viduas vel conjugatas, non vi privilegii, quod concessum est Matrimonio rato, sed quia vir talis tenetur reparare damnum causatum, ergo tenetur consentire, ut mulier profiteatur, quod damnum aliter reparari non potest. Quod admittunt etiam *Ledesin. Sanch. Avers. q. 23. f. 10.* contra *Silv. & Arm.* quamvis sola metu gravi

set coacta, quia ipsa ob alterius scelus non debet
 privari jure suo, neque ille ex suo scelere repor-
 tate jus retinendi hanc uxorem: quod autem
 usque ad mortem professæ manere debeat tan-
 quam coelebs, imputet suo sceleri, quo injustè
 consummavit hoc suum Matrimonium. Si ta-
 men mulier facta esset gravida, putat *Krim. num.*
 465. per accidens impediri ab ingressu Religio-
 nis, quia recta educatio prolis vix fieri poterit
 sine matre.

§. 4. Si conjux tantùm ideo eligat Religio- 427
 nem, quia alter ei displicet, secundùm *Tamb. &*
Spor. non peccat, quia utitur jure suo: nec refert,
 quod alter fortè patiatur gravia incommoda,
 sed quod v. g. difficulter inveniet novum ma-
 ritum, id enim non tollit jus alterius, & uter-
 que contraxerat cum implicita illa conditione,
 habebatque uterque parem potestatem resilien-
 di, unde nulla fit injuria alteri, sed nec charitas
 obligat ad cavenda damna alterius cum gravi
 suo incommodo.

§. 5. *Scot. Caj. Angel. Pont. l. 6. c. 12. n. 5. ali-* 428
 que dicunt, eum non peccare, qui voto castitatis
 vel Religionis obstrictus init Matrimonium, in-
 tendens intra bimestre Religionem ingredi,
 quia utitur jure suo. E contra peccare mortali-
 ter dicunt *S. Anton. Silv. Sor. Henric. Côn. Sanch. l.*
1. d. 43. n. 7. Castrop. d. 4. p. 2. aliique cum Aver-
sq. 10. f. 4. Mastico n. 91. tum quia decipit al-
 terum in re gravi, valde molesta, & communi-
 ter multum damnosa, tum ob alias rationes, ob
 quas dixi n. 194. illum peccare mortaliter, qui
 contrahens sponsalia vult, aut post sponsalia vo-
 vet ingredi Religionem, & init Matrimonium
 cum animo ingrediendi. An autem ille, qui ante

vel post Matrimonium ratum vovit castitatem, possit primo bimestri reddere debitum, dixi n. 361.

424. §. 6. Illicitum est viro ante consummationem Matrimonii rati invitâ conjuge suscipere sacros Ordines. *Nec obstat*, quod secundum jam dicta conjux ante consummationem possit invito altero transire ad Religionem, nam dispar est ratio, tum quia professio dirimit Matrimonium ratum, non item Ordo sacer, uti declaravit *Johannes XXII.* in Extrav. *Antiquæ*, tum etiam, quia utrique conjugi est æqualis potestas ad Religionem, non autem ad Ordinem, *Castrop.* d. 3. p. 6. §. 11. n. 7. notans cum *Sanch. & Gut.* non sufficere dissimulationem, sed requiri expressam licentiam, ut vir ante vel post consummatum Matrimonium possit suscipere Ordines.

425. §. 7. Copula, quæ præcessit Matrimonium, non consummat illud, uti dictum est n. 278. hinc uterque adhuc primo bimestri potest Religionem ingredi, *Gob.* n. 690. Quando nam autem Matrimonium consummetur, dixi à n. 278. Quid autem censendum sit in dubio, an Matrimonium sit consummatum, item si vir affirmet, & mulier neget, vel contra, dixi n. 283.

426. Q. 63. Quid præterea sit addendum circa divortium. §. 1. Divortium, undè dicatur, dixi n. 7. Possit autem fieri divortium, definit *Trid.* cujus verba retuli n. 12. Christus ipse *Matth.* 5. & 19. statuit uxorem sic dimitti posse propter fornicationem, per quam intelligitur adulterium: & idem statuitur Jure canonico *Cap. significasti. Cap. Gaudemus. Cap. Ex litteris.* De divortiis ac alibi sæpe. Imò id ob causam adulterii de Jure naturæ esse & semper fuisse docent gravissimi *AA.* cum *Avers.* q. 23. l. 1. §. 2.

§. 2. Divortium Matrimonii etiam tantum 427.

non fieri non potest quoad vinculum sine iudicio Ecclesie, etiam si impedimentum dirimens esset publicum & notorium. Nec obstat, quod Cap. Evidentia De accusat. & Cap. De manifesta 12. q. 1. dicatur notorium probatione non indiget, non hoc non obstante in hac materia expresse loquitur. Cap. Porro, De divort. quod si etiam parentela esset publicâ & notoria, absque iudicio Ecclesie ab ea separari non poterit. Ratio est, quia cum auctoritate publicâ Ecclesie contractum sit, decet, ut auctoritate ejus publicâ dissolvatur, secundum Cap. Omnes, 27. q. 2. maxime cum aliquando plura dicantur notoria, quæ vere non sunt, Cap. Consulisti, 14. De appellat.

§. 3. Ad faciendum divortium Matrimonii 428.

tantum rati quoad vinculum, requiritur, ut iudex habeat duos testes omni exceptione maiores, qui de impedimento deponant: nec sufficit testimonium utriusque conjugis dicentis ante Matrimonium contractam fuisse, v. g. adulterium per fornicationem cum consanguinea, nam possent hi conjuges colludere contra Matrimonium, hinc aliæ debent accedere rationes rationabiles & fide dignæ. Si tamen uterque, vel etiam unus, qui desideraret Matrimonium esse validum, fateatur impedimentum, declarari potest nullitas Matrimonii, cum qui vituperatur in præjudicium suum loqui veritatem: non sufficit tamen fama de impedimento. Et licet testimonium matris dicentis sponsum esse consanguineum sponsæ sufficiat ad impedimentum, ne Matrimonium contrahatur, tamen non sufficit, ut contractum declaratur esse irritum, Schild. tr. 6. c. 7. §. 7. probans

hac omnia ex Jure & ratione, addens pro divortio quoad forum sufficere confessionem, quam de adulterio à se commisso facit ille conjux, qui divortium nollit.

429. §. 4. *Caj.* aliique apud *Avers.* q. 2. l. 4. putarunt Matrimonium non tantum ratum, sed & consummatum posse quoad vinculum dissolvi propter adulterium, sed ex dictis n. 12. & 401. oppositum est certum ex Conciliis & Patribus, etiam apud *Mendo* diff. 12. n. 11. & *Avers.* supra, ac clarè definit *Trid.* relatum n. 12. adulterium enim est tantum causa justè negandi debitum, & petendi divortium.

430. §. 5. Si conjux unus agat contra alterum ad dissolutionem Matrimonii, aliqui voluerunt Judicem competentem esse solum Episcopum loci, in quo contractum est Matrimonium, quia per contractum in aliquo loco celebratum fortitur quis forum. 2. Quia ligati sunt auctoritate hujus Episcopi, ergo eadem solvi debent. *Contra Krim.* n. 1660. probabilius dicit Judicem hic competentem esse etiam Episcopum domicilii, hujus enim jurisdictioni etiam subjacet, & nihil novi est, quòd quis habeat in pluribus locis forum. *Hinc R.* ad. 1. non ideo excludi Episcopum etiam domicilii, si apud hunc conveniatur. *Ad 2.* Non Episcopus, sed conjuges ipsi propriè se ligarunt, nec tamen se solvere possunt, uti constat ex dictis. Quòd si post divortium coram Judice laico agatur de restitutione dotis, *L. Exigere dotem* 65. ff. De judiciis statuitur, ut non spectetur locus contractus, nec domicilium uxoris, sed mariti.

431. §. 6. *Caj.* quamvis tom. 1. opusc. tr. 19. sic correxerit, tamen in c. 19. super *Matth.* docuerat

non facere uxori divortium à viro, ob hujus ad-
 ulterium, 1. quia repudium in lege veteri, cui
 in nova successit divortium, conveniebat solis
 viris. 2. Quia Christus *Matth. 5. & 19.* loquitur
 de solis viris. 3. Quia uti aliqui volunt, consue-
 tudo habet, ut hoc non concedatur uxoribus.
 Hanc sententiam *Sanch. l. 10. d. 3. & Sperell. decis.*
140. n. 3. vocant falsam & temerariam, tenent-
 que oppositum *Conc. PP. S. Th. & Theologi pas-*
sim cum Beja p. 2. cas. 26. Pignat. tom. 9. conf.
139. à n. 122. Avers. f. 1. hinc Can. Christiana, 32.
q. 5. dicitur, Christiana religio adulterium in utroque
sexu pari ratione condemnat . . . . vir utique submove-
atur, si ejus flagitium delegatur . . . neque enim adul-
terium acceperit dimittenda est, & vir mæchus retinendus.
 Ratio autem est, quia licet non ita censeatur
 sedum in viro, tamen leges pœnales non ita ac-
 curatè ponderant quantitatem culparum, satis
 enim est in utraque esse sufficientem causam
 pœnæ. Unde *R. ad. 1.* Divortium non in omni-
 bus successit repudio. *Ad 2.* Christus expressit de
 viris solis, fortè quia fœminæ frequentius in hoc
 delinquant. *Ad 3.* Non esse consuetudinem con-
 trariam, constat ex praxi.

§. 7. Ut per Judicem decernatur separatio, 432.
 debet adulterium probari saltem per propin-
 quas & violentas præsumptiones, uti cum com-
 muni *Sanch. l. 10. d. 12. De Luca De Matrim. d.*
13. & fuse Sperell. decis. 140. à n. 8. Videri pos-
 sunt etiam, quæ dixi *l. 4. à n. 1434.* De præ-
 sumpt. & probat. Et verbo hic insinuandum est,
 quod adulterium prohibeatur in judicium de-
 duci, nisi ad instantiam mariti, Patris vel fra-
 trum, quorum querela non debet esse extorta,
 sed libera, aliàs inquisitio est irrita, uti ex Jure

& authoribus probat *Pignat.* tom. 9. conf. 153.
 Præterea notandum est, accusationem adulterii
 posse esse vel criminalem, si fiat ad poenam seu
 vindictam publicam, vel civilem, si fiat ad di-
 vortium aut privationem dotis, vel purè de-
 nunciativam, quæ potest esse, aut charitativa, si
 fiat tantùm ad impediendum peccatum, aut ca-
 nonica, si ad impediendum v. g. Matrimonium
 cum affine, aut promotionem ad Beneficium.
 Et pro majore præjudicio, quod provenire pos-
 test ex diversis istis accusationibus, requiritur
 etiã major certiorque probatio, sic enim ad
 denunciativam sufficit semiplena probatio per
 testem unum vel per famam nixam probabili-
 bus indiciis: ad civilem requiritur plena: ad cri-
 minalem plenissima, *Krim.* à n. 2441. Quamvis
 autem accusatio adulterii ad poenam aliam præ-
 scribatur lapsu quinquennii, tamen nunquam
 præscribitur in ordine ad petendum divortium,
Sanch. Forin. Pignat. tom. 9. conf. 139. n. 125.

433. §. 8. Si uxor malè & injustè tractata, sit qua-
 si ejecta à viro, etiã negante alimenta & conju-
 gale debitum, ideòque abiens in eo exilio fiat
 adultera, virum adhuc posse facere divortium,
 dicunt *Sanch. Dicast.* d. 8. n. 37. *Borgh.* cent. 3. cal.
 37. nam ita videtur decidi *Cap. Significasti.* & *Cap.*
Ex litteris. De divort: quia vir per hoc, quod
 causam adeo remotam adulterii dederit, non
 censetur in illud consensisse vel intendisse. Op-
 positum tenent *S. Th. Angel. Ledesm. Covarr. Vega,*
Tiraq. & alii: sic enim de denegante debitum di-
 citur *Can. Si tu,* 37. q. 2. si tu abstines sine uxoris vo-
 luntate, tribuis ei fornicandi licentiam, & peccatum ab-
 solius tue imputabitur abstinentiæ, idem autem est in
 casu sævitæ, ejectionis vel negatorum alimen-
 torum

conf. 153.
adulteri
renam seu
fiat ad di
purè de
ritativa, si
n, aut ca
monium
reficium.
venire po
requiritur
enim ad
batio per
robabili
na: ad cri
Quamvis
liam pra
nunquam
ivortium,
125.
a, fit qua
& conju
exilio fiat
ivortium,
ent. 3. cal
sti. & Cap
oc, quod
rit, non
isse. Op
parr. Vegas
bitum de
e uxoris
eccatione
tem est in
n alimen
torum

orum. *Avers.* f. 3. & *Krim.* à n. 1534. rectè conci
liant has sententias, & tenent cum prima, si vir
non intenderit, nec prudenter prævidere potue
rit adulterium uxoris: è contrà, si intenderit,
vel prudenter prævidere potuerit, tenent cum
secunda, sic enim valent textus & rationes pro
utroque sententia adductæ. Et ideo *Tabern.* &
Lion. à n. 2428. rectè concludunt, si alteruter
conjugum per longum tempus, v. g. per 5. aut 6.
menses contra justitiam negarit debitum alteri
conjugi, quem satis sciebat ideo fore in periculo
proximo incontinentiæ, censeri causam secuti
adulteri, ideoque non posse propterea petere
divortium,

§. 9. Etiam tum non licet expellere adulte- 434.
ræ, quando ab altero conjugate data est ad
divortium facultas expressè vel tacitè, *Avers.* q. 23.
l. 1. Hinc si vir, cum possit absque gravi incom
modo, non prohibeat adulterium uxoris, cen
sentur consentire, L. 2. Cod. Ad L. Juliam. De ad
ulteri. Oppositum tamen de uxore dicunt *Sanch.*
Lion. *Cassens.* *Krim.* n. 1541., quia uxores non
habent auctoritatem illam, nec communiter
sunt ad corripere viros, ergo, quamvis taceant,
non ideo censentur consentire. Contradicunt
tamen probabiliter *Avers.* & *Mastr.* n. 131. quia vir
et uxor quoad debitum conjugale sunt pares, &
utrum audeat virum ejicere, magis deberet cor
ripere.

§. 10. *S. Bonav.* *Durand.* *Palud.* *Sanch.* *Castrop.* 435.
c. 9. q. 13. *Krim.* n. 1528. & *Juristæ* mul
tati, ad pœnam divortii sufficere, si adul
terium sit commissum, etiam ex metu gravi,
quia quamvis metus gravis aliquando excuset à
pena Jure humano statutis, non tamen ab hac,
quæ

II
201
mor.
audi
Crox
VIII

quæ uti n. 426. insinuatum est, quasi de Jure naturæ consequitur hoc delictum. Oppositum tenent *Abb. Silv. Rosell. Tabien. Graff. Avers.* q. 23. l. 3. qui extendunt etiam ad casum, quo mulier præ verecundia & metu infamiæ non clamaverit, quia *Can. Proposio*, 32. q. 1. dicitur de Lucretia gravi metu compulsæ ad adulterium, mirabile dictu, duo fuerunt, & adulterium unus commisit unde videtur colligi, quod copula ex tali metu facta non censeatur pro foro externo adulterium. Hæc sententia est probabilis, sed prima videtur probabilior. Quod si uxor violentè esset cognita, esset adulterium tantum materiale, nec ideo ejici posset.

436. §. 11. Docet *Gonett. c. 9. q. 8.* divortium potest & concedi posse etiam propter pollutionem, quia hæc videtur generaliter venire nomine fornicationis, refertque pro eo *S. Aug. S. Th. S. Bonav. Toftatum, Abbatem*; sed *Sanch. l. 10. d. 4.* alii que plurimi cum *Busenb. & Mastr.* n. 129. melius negant, quia per hanc non dividitur caro cum aliena per concubitum, quæ est ratio faciendi divortium ob fornicationem. Fatentur tamen valde probabiliter *S. Th. S. Bonav. Dur. Cyn. Tarr. Hurr. Bonac. Sperell.* decis. 140. à n. 40. sufficiens sodomiam cum tertia persona: quod extendunt multi cum *Busenb. & Krim.* n. 1525. etiam ad bestialitatem, quamvis præter citatos à *Bohusio* contradicant *Im. III. Pont. & Avers. f. 1.* eo quod ista non sint copula apta ad generationem, quam spuria proles in domum vel familiam alterius conjugis induci possit, quod videtur rectius repugnare Matrimonio: & sicuti ista irregularitatem non sufficiunt ad inducendam affinitatem, ita irregularitatem bigamiæ, ita nec videntur

lufficere ad divortium: sed ratio noſtra eſt, quia
per iſta verè dividitur caro, & adulterans fit una
caro cum altera perſona vel beſtia, & quidem
maximè contra naturam. *Maſtr.* ſuprà agnoſcit
utramque ſententiam eſſe probabilem.

§ 12. Si adulterium fit certò commiſſum, 437.
divortium quoad torum, ſive denegationem
debiti, quæ actio privata eſt, fieri poteſt autho-
ritate propriâ, uti habet communis cum *S. Th.*
De divortio etiam quoad habitationem, cùm
hoc fit quid publicum, eſt major difficultas,
nam ſaltem quamdiu adulterium eſt occultum,
docent *S. Th. S. Bonav. S. Anton. Durand. Bellarin.*
Dicam. Sperell. deciſ. 138. *Averſ.* f. 2. & alii multi,
ſibi non poſſe autoritate propriâ, quia ita vi-
detur ſtatui *Can. Saculares* 32. q. 2. *Can. Multro-*
rum 33. q. 6. *Can. Porrò.* De divort. Et Rationes
ſunt, 1. quia Matrimonium tale publicâ au-
thoritate Eccleſiæ celebratum eſt, ergo ſine ea
non eſt ab eo recedendum. 2. Quia quoad pu-
blicam, nemo in propria cauſa debet eſſe *Judex.*
Quia divortium tale eſt pœna publica, ergo
debet provenire à *Judice.* Excipiunt aliqui, ſi
nocens ad vitandam infamiam ſuâ ſponte vel-
let cedere: alii addunt, ſi innocens probare non
poſſet in foro externo, dicunt enim tum com-
muniter omnes poſſe clam ſe ſubducere, præ-
terendo negotia alibi, per hoc enim nocenti
nullam injuriam facit. E contra innocentem
inuito etiam nocente abſolutè poſſe ſeparare ſe-
ntiam quoad habitationem docent *Nav. Sor. Hen-*
na. Rebell. Cón. Regim. Bonac. Caſtrop. Diccaſt. Sanch.
Jo. d. 12. n. 31. *Burgh.* cent. 2. caſ. 38. *Krim. n.*
144. quia *Chriſtus,* ſupremus *Judex,* *Matth.* 19.
viætur abſolutè dare facultatem dimittendi
propter

propter fornicationem, neque ullum aliud Jus clarum dicit expectandam esse sententiam alterius Judicis humani, maximè cum secundum dicta n. 426. id de Jure naturæ licitum sit. Accedit, quòd conditio ad retinendam obligationem Matrimonii etiam ex autoritate Ecclesie fit non divisio carnis, ergo hac divisione facta non manet obligatio. Denique jus divortii nascitur ex delicto, & non ex publicitate, ergo posito delicto, etiam occulto, est jus ad divortium; Et ideo *Sanch. Pignat.* tom. 9. conf. 139. n. 124. docent uxorem innocentem posse recedere à domo mariti, nec reverti, nisi expulsâ concubinâ. Sententia hæc est probabilis pro foro conscientie, attamen altera *S. Th.* videtur probabilior: & in utraque sententia Judex à nocente imploratus debet innocenti mandare, ut redeat, donec probeat alterius delictum, *Cap. Litteras*, & in simili *Cap. Ex conquestione*, De relictis. *Spoliat.* fateturque hoc etiam *Sanch.* à n. 16. & pluribus ostendit *Sperell.* supra.

438. §. 13. Si adulterium uxoris sit certum & publicè notorium, potest vir invitâ uxore & propriâ autoritate non tantùm ingredi Religionem, uti habetur *Cap. Significasti*, De divortio, sed etiam suscipere sacros Ordines, uti cum communi *Sanch. l. 10. d. 11. n. 16. Pont. Perz. Pignat.* tom. 8. conf. 133. Tum autem etiam censetur hic esse notorium, si sint probationes in promptu. Plura de probatione adulterii habet *Pignat.* tom. 10. conf. 3.

439. §. 14. Si ex divortio orietur scandalum, ut fieret communiter ex eo, quòd Matrimonium privatâ autoritate dissolveretur, vel quoad vinculum, vel quoad habitationem, in omni-

sententia debet dissolutio fieri auctoritate Ecclesiæ, ut sic obvietur scandalo, quod maxime valet in casu dubii de causa divortii, tum enim est possessio pro Matrimonio quoad omnia servandò.

§. 15. Hæresin Matrimonio supervenientem 440.
sufficere ad divortium habetur Cap. *Quæsit*,
Cap. *De illa*, Cap. *Quanto*, De divortijs, Cap.
De conversi. conjug. & alibi; Attamen rectè
regit S. Th. in 4. dist. 35. q. 1. a. 1. ad 3. procedi
ad divortium propter unum actum infidelitatis, sed
propter consuetudinem, quæ pertinaciam ostendit, in
quæ infidelitas persicitur, debet enim esse hæresis,
quæ significat pertinaciam, & sufficit ad separa-
tionem, non tantum quoad habitationem prop-
ter periculum perversionis, sed etiam quoad to-
tam, quia inquit S. Th. supra, est contra Matrimonii
vinculum, quod est proles educanda ad cultum Dei: Potest
que pars catholica recedere auctoritate pro-
prietate, quia Cap. *De illa*, De divortijs dicitur,
mutarem, quæ absque iudicio Ecclesiæ a viro
in hæresin lapsa recesserat, esse reddendam,
quando vir ad fidem redierit: Et additur, illo
casu esse compellendam, ut ad illum redeat: un-
de licet vel ipsa Religionem, vel vir sacrum Or-
dinem suscepisset, redire deberet ad conversum,
nisi si iudicio Ecclesiæ facta esset separatio,
catholicus non teneretur recipere conversum,
sed posset mutare statum, aut etiam in sæculo sic
manere separatus, uti habetur Cap. *De illa*,
de iur. Gonz. Pont. Krim. à n. 1554. contra
Hæreticus tamen conversus non posset si-
militer mutare statum: quod si
mutasset, posset ab illo revocari. Hæc omnia
pluri-

pluribus deducit, *Avers.* f. 9. citatque Authores in oppositas sententias hic valde divisos.

Obji. Christus *Matth.* 5. & 19. dicit, viro non licere dimittere uxorem, *excepta causa fornicationis* five adulterii, ergo hæresis non est sufficiens causa divortii. R. Omissis variis explicationibus, quas refert *Avers.* f. 9. §. ult. dici potest, Christum voluisse solum adulterium esse ex Jure divino causam perpetui divortii, quamvis aliæ causæ postea ex Jure ecclesiastico sint additæ ad divortium saltem ad tempus, & tales sunt etiam scandalum, sævitia, morbus contagiosus, mutui consensus &c.

445. §. 16. Divortium fieri non potest ob quodvis crimen, nam *Alex. III. Cap. Quæstio* De divortiiis, declarat, quod mulier pro furto vel alio crimine viri sui, ab eo separari non debet: posset tamen quandoque fieri etiam propriâ autoritate et aliis etiam causis, si ita postularet præceptum correctionis fraternæ, metus injusti damni, aut etiam periculum ruinæ spiritualis, secundum illud *Matth.* 18.; *si manus tua, pes tuus, oculus tuus scandalizet te &c. projice abs te*: Estque hoc de Jure naturæ, quo quisque obligatur studere salutis suæ: sed hæc intelliguntur ad tempus, nam cessante necessitate illud quoque cessat, quod pro necessitate factum est, *Can. Ordinationes* 9. q. 1. Videri potest *Avers.* q. 23. f. 10.

446. §. 17. Circa causam divortii ob sævitiam, *Cap. De Benedicto*, 32. q. 1. conceditur divortium, etiam nocenti post adulterium, ne perpetuis vexationibus crucietur. Nec in casu sævitie locum habet compensatio, quia si mutuo alter ab altero sibi timeat, uterque potest divertere. Non sufficit autem esse malè tractatum de præterito.

terio, si pro futuro non timeatur malum grave, quia non conceditur ad ulciscendam, sed vitandam injuriam saltem probabiliter imminentem. Et si sit periculum in mora, fieri potest auctoritate propria, aliàs per Judicem, qui solus separare potest in perpetuum, si non sit spes remedii. Vide *Avers.* q. 23. l. 10. & præcipue *Sperell.* decis. 139. ubi adductis legibus, Auctoribus & rationibus probat sequentia, 1. si vir moderatè, & ex eà causa uxorem verberaverit, ad quod jus habet, non ideo potest uxor divertere, nec ideo tenetur vir conjugii consulere per remedium cautionis. 2. Si vir sæpius percutiens excellerit modum domesticæ correctionis, adeoque fuerint atrocita verbera, sitque ideo prudens timor novæ molestiæ gravis, non ideo statim concedenda est separatio tori, sed sufficere potest cautio pignoratitia, fidejussoria, & quædamque juratoria tantum de non offendendo imposterum. 3. Quando concurrunt sæpius exercita atrox sævitia & talis prudens timor futuræ, non videatur sufficienter consultum per cautionem, *Cap. Litteras, De restit. spoliat. conceditur divortium his, verbis: Si tanta sit sævitia, ut mulieri repidanti non possit sufficiens securitas provideri, non solum non debet ei restitui, sed ab eo potius amoveri.* Quando nam dicatur sævitia vel atrox verberatio, dat exempla *Sperell.* à n. 62. qui decis. 131. n. 70. notat, uxori de sævitia viri conquesti non credi, nisi illam probet.

§. 18. Cùm quilibet ad renuntiandum juri suo libere habeat facultatem, *Cap. Ex conscientia, De crimine falsi, & divortium sit pœna delinquentis in favor innocentis, eo non tenetur innocens, si nolit, Sanch. l. 10. d. 13. Krim. num. 1542. Tom. VIII,*

T Docent

II
201
mor.
I. audit
Crox
VIII

Docent quidem S. Th. S. Bonav. Caj. Sylv. alique multi peccare virum, si permaneat in consortio adulteræ, nam Cap. Si vir, De adulteriis dicitur: Si vir sciens uxorem suam deliquisse, quæ non egerit penitentiam, sed permanet in fornicatione, vixerit cum illa, reus erit, & ejus peccati particeps: Et similiter Nav. Sor. Bonac. Gob. & alii docent ex Cap. Si quis uxorem, l. 32. q. 1. teneri etiam uxorem dimittere adulterum se non emendantem: quæ vera sunt, si ita postulet præceptum correctionis fraternæ, vel scandali vitandi, de cætero rectè ostendit Avers. l. 5. correctionem illam per dimissionem rarò profuturam, quia conjux dimissus magis & liberiùs indulgèbit adulteriis: scandalum autem faciliùs tolletur, & cum majori spe pœnitentiæ, si privatim & publicè pergat arguere & abstrahere. Nec ideo vir retinens talem uxorem censèbitur esse causa damni legitimè hæredibus causandi, si fortè adultera concipiat ex alieno, id enim ipsè, quantum in se est, impedit, uti suppono, nec semper tenetur aliquis cum gravibus suis incommodis aliena damna cavere.

448. §. 19. Post sententiam divortii perpetui ob fornicationem, potest innocens sine consensu nocentis mutare statum, suscipiendo sacros Ordines vel Religionem, Cap. Constitutus. Cap. Mulier. De convers. conjug. & hoc est, quod dixi l. 6. p. 2. n. 2220. tenetque communis cum Pign. tom. 10. conf. 3. Post sententiam divortii non perpetui, sed ad tempus, donec nocens v. g. emendârit mores, innocens non potest mutare statum, uti nec, si separaverit se auctoritate propriâ, nam nocens, saltè emendatus possit implorare Judicem, & repetere conjugem, cuius

restitutio verget in scandalum, aut etiam in
damnum statûs religiosi vel clericalis.

§. 20. Quando innocens mutat statum, v. g. 442.
suscipiendo sacros Ordines vel Religionem,

potest nocens etiam sine voto vel præcepto con-
tinentiæ remanere in sæculo, nullibi enim præ-
cipitur huic tale votum vel continentia, unde
mortuo innocente conjugè poterit inire aliud
Matrimonium, *Avers. q. 23. f. 8. Attamen Pignar.*
l. 3. consult. 42. refert aliquas declarationes
Congregationum, quæ dicunt, saltem ubi est pe-
riculum incontinentiæ, si adulter suscipiat sa-
cros vel Ordines Religionem, innocentem ma-
nentem in sæculo debere continentiam vovere.

§. 21. Si conjugatus post sententiam perpe- 450.
tui divortii assumens Religionem vel Ordines,

negat se esse conjugatum, probabilius est cum
Avers. q. 23. f. 8. contra Sanch. peccare mortali-
ter, quia est res valde notabilis, & Superior vel
Episcopus habebat jus interrogandi, ergo alter
obligationem manifestandi, cum possint cau-
sa vel circumstantiæ promotionem talem im-
pedire.

§. 22. Si divortium sit propriâ autoritate 451.
factum, & innocens non immutaverit statum,

non recipere nocentem, si emendaverit se, &
non sit prudens periculum relapsûs, *Can. Quod
dicitur, 32. q. 2. Can. Si vir, De adult. Can. Ego dixi
14. q. 1. quamvis Averf. f. 6.* putet ibi non imponi
obligationem sed asseri convenientiam & quan-
tam æquitatem. E contra si divortium pro-
prie fornicationem in perpetuum per senten-
tiam Judicis factum sit, innocens cogi non po-
test ad recipiendum, nisi committat simile cri-
men, *Can. De benedicto, 32. q. 2. Can. Admonere,*

Handwritten text on the book's spine, including the words "mor.", "audi", "Crox", and "VIII".

33. q. 1. Cap. *Gaudemus*, De convers. conjug. Potest tamen etiam tum, si velit, propriâ auctoritate recipere, uti habet communissima cum *Avers. f. 6.* quia sententia lata est in favorem innocentis, & quod ob gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum, Reg. 61. Juris in 6. Teneturque nocens separatus privatâ auctoritate innocentis, redire, si revocetur ab innocente, & de licentia ejus non immutârit statum, imò quamvis per sententiam sit separatus, non potest immutare statum sine consensu saltem tacito innocentis, quia hic retinet jus eum revocandi, si velit, ergo nocens tenetur redire, S. Th. S. Bonav. S. Anton. Sily. Angel. Sanch. Pont. *Avers. l. 6.* & S. Mastr. n. 135. Krim. n. 1580. Si tamen innocens per sententiam separatus ter cum congruo intervallo temporis, aut saltem per biennium rogatus, renuat recipere nocentem emendatum, hic poterit absque illius consensu in Religione profiteri, Cap. *Gaudemus* supra, Authent. *Sed hodie.* Cod. De adult.

452. §. 23. Sanch. l. 10. d. 14. n. 2. docet, si innocens internè tantùm condonet delictum, non posse postea in conscientia intentare divortium: sed meliùs contradicit *Avers. f. 7.* quia in commercio humano interna volitio non obligat, si nullo signo manifestur, imò quamvis innocens externè manifestet, si nocens non acceptet sed recuset, probabilius est contra eundem Sanch. innocentem posse condonationem suam revocare, talis enim gratia inter homines censetur indigere tacitâ saltem acceptatione.

453. §. 24. Si innocens conscius delicti, ante vel post sententiam divortii petat, aut alteri petenti reddat debitum, hoc ipso pro foro externi

presumitur condonare, cum id liberè faciat, nec obligatus: aliud tamen est, si faceret coactus per metum aut sententiam, vel ex errore, S. Th. S. Bonav. *Dic. Addit Avers.* etiam tactus, amplexus, oscula esse sufficientia signa condonationis interne, cum ordinentur ad copulam. Et idem est, si redeant ad mutuam familiaritatem, mensam, vel cohabitationem eandem: Si tamen reperta internè nollet condonare, quamvis etiam sic diceret se condonare, non ideo pro foro conscientie perderet jus, quia cessio requirit consensum internum, uti donationes alique contractus, secundum dicta l. 3. p. 2. n. 608. *Sa. Sanch. Avers.* contra S. Bonav. *Sot. & alios.* Nec obstat, quòd ita fingendo videatur facere injuriam, cum non causet damnum, injuria non est talis, ut ideo teneatur postea sincerè condonare. Imò si innocens talia signa condonationis ponat, habendo se indifferenter, non cogitando an condonet vel non, aut ignorando, quòd talia signa sufficiant ad condonationem, *Avers.* probabilius dicit contra *Sanch.* in conscientia non teneri postea condonare, quia videtur requiri expressa voluntas cedendi hoc suo multum æstimabili jure.

§. 25. Quamvis crimina conjugum utrimque non sint omnino æqualia, quia v. g. unum est occultum, alterum publicum, unum adulterium, alterum incestus vel sodomia: item quamvis unus semel tantum, alter decies commiserit adulterium, nihilominus hæc crimina compensant se, nec datur locus divortio, uti colligitur ex Cap. *Tua fraternitas* De adult. conjug. docentque S. Th. S. Bonav. *Palud. Gabr. Sanch. & alii* cum *Avers. l. 4.* contra *Hosliens. Joannem Andr. & alios.*

& alios. Et universaliter, ut crimina se compensent, requiritur & sufficit, quòd utrumque de se det iustam causam divortii, tunc enim censentur paria, idest, pariter per se sufficientia ad divortium, *Mastr.* n. 132.

Obi. Ex dictis, adulterium & hæresis sufficiunt ad divortium, & tamen si uxor labatur in adulterium, vir in hæresin, hæc crimina non compensant se, sed uxor potest divertere à viro. *R.* Aliqui cum *Krim.* n. 1563. probabiliter dicunt, cum crimina illa sint planè disparata, & hæresis directè non sit contra fidem Matrimonii, quod nullo modo se compensent, sed singuli possint petere separationem. *Sanch. Pont. Avers.* l. 9. etiam probabiliter dicunt hæresin ex dispositione speciali Juris necessariò causare divortium, & ideo, ubi illa intervenit, non dari compensationem, sed separationem necessariò faciendam esse, quod verum est, & quidem ex præcepto naturali, si adfit periculum pervertionis: è contrà, si hoc periculum absit, probabiliter dicunt *S. Anton. Silv. Arm.* & alii dari etiam inter illa crimina compensationem, & neutrum posse ab altero divertere: & ideo postea fateatur cum aliis *Avers.* posse cum hæretico dimisso fieri reconciliationem, quamvis hæresin non dimittat, dummodo absit pervertionis aut alterius mali periculum, quod abesse potest; quando autem ex dispensatione Ecclesiæ contrahitur Matrimonium catholici cum hæretico, omnes fateantur fieri non posse divortium. Similiter docet cum communi *Pignat.* tom. 7. conf. 51. separari non debere conjuges, primò hæreticos, si eorum unus convertatur ad fidem, quamvis inter eos ideo ortæ essent aliquæ dissensiones, hinc
su-

Suprà n. 440. tantùm locuti sumus de hæresi superveniente Matrimonio inter catholicos contracto.

§. 26. Si uterque commiserit crimen ad divortium sufficiens, sed unus egerit pœnitentiam, alter autem pergat in crimine, S. Anton. lib. & alii putant primum posse facere divortium, qui per pœnitentiam quasi rediit ad statum innocentie. E contra Ledesin. Hurtad. Pont. l. 1. c. 17. & alii dicunt, quòd crimina pergant se compensare, cum antecedenter sint posita. S. Bonar. Henr. Regim. Cón. Bonac. Sanch. Avers. f. 4. Mastr. n. 132. probabilis tenent cum prima sententia, pœnitens alterum admonuit, qui tamen contumaciter pergat; si autem non admonuit, tenentur secunda, quia ille pergens necdum cessari potest contumax.

§. 27. Si vir etiam post sententiam divortii committat simile crimen, antequam statum mutaverit per religiosam professionem vel sacros Ordines, Cap. Ex litteris. De divort. jubetur redire ad dimissam, & ita etiam docent Cón. Avers. Mastr. n. 133. quia vir manebat obligatus fide Matrimonii, ergo si hanc frangat uxore dimissa, delicta se compensant. Addit Pignat. n. 8. consult. 148. etiam posse revocare dimissionem, si sit in periculo incontinentie, quamvis ipsa cum consensu viri emisisset votum castitatis. Rectè tamen notat Avers. f. 4. virum non teneri se prodere vel offerre non petenti, aut ignare sui criminis; imò si sententiã Judicis separati sit, probabilis videtur non teneri redire, nisi per Judicem compellatur: attamen etiam probabiliter dicunt Castrop. & Krim. n. 1577. contra Sanch. & Laym. quamvis sententia divortii

T 4

tran-

mor.
audii
Crox
VIII

transierit in rem iudicatam, id est, quamvis tempus à sententia Iudicis appellandi jam esset elapsum, nihilominus innocentem in conscientia teneri reconciliari, si simile crimen committat, quia non habuit, nec sententia dabat ipsi jus divertendi, nisi, quamdiu innocens esset, quia si fiat similiter nocens, nullum amplius jus habet. Excipit rectè *Pont. l. 9. c. 20. n. 7.* si fieret similiter nocens, postquam professionem vel sacros Ordines suscepisset, quia tum non deberet præjudicari juri, quod Religio vel Ordo legitime acquisivisset.

457. §. 28. Si etiam post plurimos annos ostendatur sententiam divortii fuisse latam ex falsis causis, vir debet redire ad dimissam, quamvis in Religione professus sit, vel sacros Ordines suscepit, quia talis sententia, in quantum est contra innocentem, nunquam transit in iudicatum, quin ipsi liceat per viam querelæ contra eam agere, quamvis non per viam appellationis, mansitque jus dimissæ, quod Judex noluit tollere, *S. Th. S. Bonav. Sanch. l. 10. d. 9. Castrop. Krim. n. 1578 & à n. 1671.* si tamen etiam dimissa professus esset in Religione, *Sanch.* putat cessasse juri suo, sed adhuc contradicit *Castrop.* quia neuter valide consensit, cum error in substantia dederit causam. Et *Krim. n. 1579.* dicit hoc esse probabilius, quamvis *n. 1677.* etiam oppositum teneat.

458. §. 29. Quid dicendum sit circa alimentacionem alterius conjugis, quando divortium fit cum vel sine culpâ conjugis, dixi l. 3. p. 1. à n. 710. Si autem culpâ patris factum sit divortium, liberi apud matrem educantur expensis patris: si factum sit culpâ matris, educantur apud patrem expen-

expensis matris, uti statuit Jus apud *Sperell.* decis. 131. n. 104. potestque videri etiam *Krim. n.* 134. An vero uxori adulteræ debeantur alimenta, pars acquisite, restitutio dotis saltem per hæredes, si maritus obiit, dixi l. 3. p. 1. n. 714. Et de illis videri potest etiam *Sperell.* in 20. ubi inter cætera putat lite pendente deberi conjugii, contra quem agitur, si ex suis aliunde non habeat, uti etiam debentur Monacho contra Abbatem litiganti, si nempe adsit præsumptio boni juris. An autem talis litigans debeat fidejubere de refundendis expensis in casu succumbentiæ, examinat *Sperell.* à n. 97. possuntque etiam multa circa ista videri apud *Krim.* à n. 145. usque ad 1608.

De divortio videri potest etiam *Gob. in Exper.* in 10. n. 714. ubi in compendium redigit ea, quæ in Quinario tr. 5. à c. 32. usque ad 45. fuse et illo disputat. Quid dicendum sit de donationibus inter conjuges ac restitutione dotis, quando supervenit divortium, videri etiam possit fuse *Krim.* à n. 1685.

CAPUT III:

459.

De impedimentis Matrimonii.

Duplicis generis sunt impedimenta, quædam illicitum tantum, alia insuper irritum Matrimonium reddunt: Priora dicuntur impedientia, Posteriora, dirimentia.

DUBIUM I.

Quæ sint impedimenta impedientia tantum.

Resp. Præter peccatum mortale & excommunicationem, sex potissimum reddunt Matrimonium mortaliter illicitum, scilicet:

T 5

Eccle-